

MAL DE CAIXAL

MONÓLECH MÍMICH AB UN PRÓLECH PARLAT

original de

Lluís Millà

Premiat en lo certámen humorístich de La Seba (1892)

Estrenat ab éxit en lo *Teatro Principal*
d' aquesta ciutat, la nit del 2 de Maig del any 1898

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA

Imp. Francisco Badía, Dou, 14

32
1901

PERSONATJE

MANELET. *D. Francisco Llano.*

Dreta y esquerra del actor.

¿Época? Sempre.

NOTAS:

- L' apuntador anirà marcant al actor, párrafo per párrafo, tot lo monólech.
- De cap modo l' actor deu exagerar la situació ni anyadirhi res, y molt menos cap mot, porque faría mal efecte al final, qu' es quan únicament parla.
- L' autor es lo primer en compendrer lo difícil que es lo desempeñyo d' aquet monólech, per lo qual aconcella que l' actor que s' atreveixi á executar-lo tinga plé domini sobre 'l públich y bona consciencia de sas condicions mímicas; puig es molt fácil donar un mal rato á la concurrencia, que no té cap culpa de que jo haja escrit aquet monólech.

L' AUTOR

Es propietat del autor, que 's reserva tots los drets que la lley li concedeix.

La Galeria Molas y Casas, (Hospital 12 y 14, Barcelona), es l' autorizada pe 'l cobro de representació.

Acte únic

PROLECH

*Surt MANEL per davant del teló, saluda al públich
y diu:*

Respectable concurrència
que sempre ab benevolència
havéu rebut als actors,
un cop més vostres favors
suplico ab gran insistència.
May com ara m' he trobat
tan confús y tan turbat
aquí, demunt de las taulas,
desitjant trobar paraulas
qu' expressin bé 'l meu estat.
Si un obra abans d' estrenada
es una capsca tancada,
mes ho es encara un monólech,
y aquet necessita prólech
per' deixar l' acció aclarada.
Es monólech especial:
té per nom *Mal de caixal*,
perque ab cómica manera
detalla 'l que 's desespera
un que pateix aquet mal.
Si difícil ja 's presenta
expressarse ab veu potenta,
mes difícil en rahó
es detallar una acció
sols ab mímica valenta.
L' acció es muda, y 's comprén:
Mal de caixal es torment;
qui n' ha patit, prou que ho sab
que de mot no n' admet cap:
¡fá pérdre l' enteniment!
L' enteniment potser jo

l' he perdut ab l' il·lusió
de presentar sens consciencia
lo que, no sent eminencia,
es en mí profanació.
En lo Teatro italiá
monólechs mímichs hi há·
¿per qué, donchs, entre nosaltres
no hem de fé 'l que fan los altres?
Jo, al menos ho vull probá,
Per 'xó devant del teló,
mitj valent y mitj en pó',
me presento á suplicarlos. .
ó, mes ben dit, á robarlos
uns deu minuts d' atenció.
Si resultava un excés
d' atreviment, lo que fés,
juro ab la má sobre 'l cor
que jo á ser mímich actor
ja no hi tornaré may més.

(*S' luda y 's retira.*)

DECORACIÓ

- Sala quadrada y reduhida de regular apariencia. Porta al fondo. A la dreta, primer terme, finestra ab vidrieras. A la esquerra, según terme, porta.
- En la paret del fondo, á la dreta, penja-robas; á l' esquerra, rellotje de paret.
- En mitj de l' escena tauleta rodona ab llibres y periódichs.
- En primer terme esquerra: calaixera ab medicament de dis· tint color, una tassa, unas pinsas, y una ampolleta ab tap esmeril.
- Al costat de la calaixera y á la part de dalt, que tot just se vegi, una escupidera.
- En primer terme esquerra, silló.
- Cadiras en lloch convenient.

COMENSA L' ACCIÓ

- Al aixecarse 'l teló, l' escena sola.
- Pausa.
- Surt *Manel* pe 'l fondo, embossat ab capa fins dalt los ulls.
- Dona dos vols per l' escenari ab viva agitació.
- De cop, s' a'ura aprop lo prosceni, queda inmó·

vil, se desembossa rápidamente deixant caurer la capa á terra y mostrant son rostre una mica descompost y ab un mocador de seda negra lligat á las barras.

Moment de pausa.

Fá un sospir y torna á donar dos volts per l'escena en direcció inversa á la d' abans.

Cull la capa y la penja en un brancal del penjarobas.

La capa cau.

Fá un moviment de disgust.

Torna á penjarla, y torna á caurer.

Riu nerviosament.

S' asenta en lo silló.

Se treu petaca y llibret y fá un cigarro.

L' encén, a quantantse la pipada de fum, tancant la boca y quedantse sense móurers ab lo misto encés.

Se crema ls dits y, enfadat, llensa cigarro y sombrero per terra.

Lo dolor aumenta.

Se treu lo mocador de las barras mostrant la galta enmidonada.

Va á la calaixera y s' examina 'l caixal ab lo mirall, fent moviments de cap com dihent:—¡Quin mal me fá!

En lo quit de l' ampolla petita suca una desfila, que, ab las pinsas, se posa en lo caixal corcat, quedant inmóvil ab la boca oberta y aguantantse l cap ab las mans.

Pausa.

Belluga 'l cap com dihent:—¡Es inútil!

S' assenta tot abatut.

S' alsa ab intent d' anársen; mes no pot, que no se troba ab ánimos, y 's deix caurer altre cop en son assiento.

Sospira ab dolor.

Cambía varia vegadas de posició

Se treu lo mocador de la butxaca y 'l moss ga ab rabia.

Fent un esfors, s' aixeca, va á la calaixera y, de la ampolleta d' abans, tira unas quantas gotas en la tassa, qu' ompla primerament d' aygua; busca alguna cosa pera remenar lo líquit, y, no trobant res, s' enfada.

Se treu la cartera de la butxaca, y ab son llapis remena 'l líquit.

Ne pren una bona glopada que reté en lo costat

danyat, inclinant lo cap ab lo cólzer apoyat demunt la calaixera.

Pausa

Distretament se fica en la finestra, figurant que una vehina del devant lo crida.

S'acosta á la finestra.

LA V. Y donchs, que té, Manelet: ¿mal de caixal?

MAN. Sí. (*Ell sempre ab signos, puig té la boca blena.*)

LA V. Ja es un patir aixó. ja

MAN. Tres nits que no dormo.

LA V. ¡Tres nits que no do·m! Ja ho crech, ja. Mal de caixal, mal de rabia. ¿Per qué no se 'l fa arrencar?

MAN. Nó, nó... Está massa irritat.

LA V. Bé, sí. ja ho comprench: si está massa *erritat*... Jo també n' he patit moltíssim, pro ara ja sé un remey molt bó.

MAN. ¿Un remey?... Ca!

LA V. Sí, sí; no ho dupti. Miri: agafa un polset de sal y pebre, 'l barreja ab oli y vinagre, se 'l posa en lo palmell de la má, y ho ensuma forsa pe 'l nas. Veurá com li passa tot seguit.

MAN. Ca! no ho crech.

LA V. ¿Que no ho creu diu?... Ja ho veurá: fass ho. Creguim á mí, y creurá á una ximpla: jo li ben asseguro.

MAN. Donchs, bé: ja ho probarém.

Se 'n va á la cuyna y surt al moment ab unas cetrilleras que posa demunt la tauleta del centre.

En lo palmell de la má, fent cassola, hi tira un raig de vinagre y oli y un pessich de pebre y sal.

Sense móurers de puesto, indica á la vehina si está bé

LA V. Aixó mateix. Ara, ensumi ab forsa.

Manelet va á l'escupidera y llensa la glopada; y tornant junt á la taula, titubeja en pendrer lo remey de la vehina.

LA V. No tinga por: ensumi, ensumi.

Manelet ensuma ab forsa lo contingut de la má. Llensa un gran crit.

De cop agafa las cetrilleras y las llensa ab forsa per la finestra en direcció á la vehina.

Se sent un xislet de dona y trencadissa de vidres.

LA V. ¡Ay!

MAN. ¡¡¡Bruu!!!

Tanca la finestra, amenassant ab lo puny clós á la vehina.

Llensant per terra cadiras y tot lo que troba al pas, dona uns quants volts per la sala, jemegant ab dolor, fins que s' assenta en la cadira d' aprop la tauleta.

Pausa.

Distretament allarga 'l bras y pren un periódich que llegeix un moment, sempre jemegant.

Aburrit, deixa 'l periódich y pren un llibre que fulleja amunt y avall, acabant per llensarlo per demunt l' espatlla.

S' aixeca, pren un altre glop de medicament de la tassa, dona uns quants passos per l' escena, y al passar junt á l escupidera, llensa la glopada.

Mostra tenir esgarrifansas de fret.

Agafa la capa y 'l sombrero, y s' abriga; sense embossarse, s' arrupeix al sofá.

Pausa llarga.

(Un rellotge del vehinat toca do'ze horas. Al ésser á la última campanada, comensa á tocar las dotze á la (catedral ab molta solemnitat) .

Petita pausa.

(Lo rellotge que hi há en escena toca las dotze molt depressa)

Manel s' aixiribeix,

Consulta son rellotge de butxaca.

Se palpa ab cuidado la galta del mal.

Respira ab satisfacció.

Somriu ab goig, y per fi exclama:

MAN. ¡Sembla que ja m' ha passat!

S' embossa ab la capa y s' en va pe 'l fondo.

TELÓ RÁPID.

Colecció de monólechs d' en Lluís Millá

PUBLICATS

- 1 Las penas d' un casat.
- 2 En Nofre Llonsa.
- 3 No val á badá.
- 4 Lo primer fill.
- 5 Solter, casat y viudo.
- 6 Mal de caixal, (premiat.)

PROXIMAMENT

Un sopá de duro

SEGUIRAN

Lo meu barber.

¡La sogra!

Cinch minuts tart.

Lo xicot del carboner.

Una copeta de mes,

L' avaro. (Monólech dramátich,)

D. Jaume 'l «Conquistador.»

Y altres més, (un cada setmana) fins á formar un tomo de regulars dimensions.